

EDUKATOR

technologii informacyjnej i komunikacyjnej

Ewa Kędracka
ewak@oeiizk.waw.pl

Obecnie każdy nauczyciel – niezależnie od przedmiotu i szczebla kształcenia – musi wykorzystywać w swojej pracy technologię informacyjną i komunikacyjną, co więcej – powinien stale doskonalić swoje umiejętności w tym zakresie. Z każdym dniem rośnie potrzeba przygotowania edukatorów TIK – osób profesjonalnie przygotowanych do wspierania nauczycieli w spełnieniu tego wymogu na miarę wyzwań współczesnego świata.

Po co nam „edukator”?

Zapewne wszystkie pozostałe artykuły w tym numerze „MERITUM” przekonują Czytelników, że niezależnie od konkretnych zapisów **nowej podstawy programowej** nauczanie każdego przedmiotu i na każdym poziomie wymaga od nauczyciela znajomości technologii informacyjnej i komunikacyjnej (TIK).

Czy nauczyciele znają tę technologię i potrafią się nią posługiwać? Kto może im pomóc w uczeniu się TIK?

Chyba nie ulega wątpliwości, że właśnie teraz, w momencie wdrażania nowej podstawy programowej, wyjątkowo mocno widać, jak bardzo potrzebni są „nauczyciele nauczycieli w zakresie TIK”. Kto może pełnić taką funkcję? Czy może to być nauczyciel informatyki?...

To retoryczne pytanie – czy każdy nauczyciel, który potrafi posługiwać się komputerem, może wspierać innych nauczycieli w zdobywaniu wiedzy i umiejętności z zakresu TIK? Niestety, nie każdy.

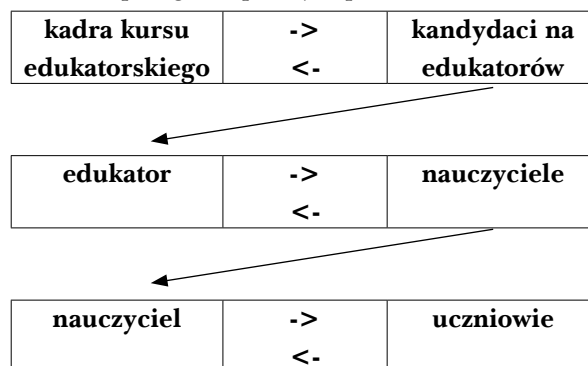
Wiemy już, że nie każdy, kto biegle zna obcy język, potrafi nauczyć go innych. Wkrótce okaże się, że (mimo przygotowanego przyzwolenia prawnego)

nie każdy wybitny specjalista w swojej dziedzinie może być skutecznym nauczycielem kształcenia zawodowego. Czytający te słowa mają z pewnością dostateczne doświadczenia, żeby nie podpisać się pod niezasłużony powszechnym poglądem, że każdy nauczyciel może nauczać innych nauczycieli. Nie każdy, a zatem kto? EDUKATOR?

Bez wątpienia „nauczyciel nauczycieli” musi być wykwalifikowanym nauczycielem, tzn.: posiadać kompetencje merytoryczne, psychologiczne i dydaktyczne, innymi słowy – być specjalistą w określonej dziedzinie oraz – znać się na nauczaniu dorosłych (a to oznacza psychologiczne i pedagogiczne przygotowanie do pracy z dorosłymi, w naszym przypadku – nauczycielami).

Popatrzmy na załączony rysunek – na każdym z trzech poziomów osoba nauczająca wspiera uczenie się osób uczących się. Nietrudno jednak zauważyć różnice w zadaniach każdego z trzech szczebli tej edukacyjnej kaskady.

Diabeł tkwi w szczegółach! Transfer umiejętności zdobytych, gdy samemu było się osobą uczącą się, na sytuację, gdy wspiera się uczenie innych (naucza) nie polega na prostym powtórzeniu działań!

Popyt na „nauczycieli nauczycieli” rośnie. Dynamicznie rozwijający się świat, nowe wyzwania, jakie stawia, a w konsekwencji władze oświatowe reformujące oświatę, czynią doskonalenie zawodowe nauczycieli kluczowym orężem w walce o profesjonalne wykonywanie zawodu. Nie jest to możliwe bez profesjonalnego „nauczyciela nauczycieli” umiejętnie wspierającego nauczycieli w ich permanentnym uczeniu się.

Edukacja nauczycieli – w pewnym uproszczeniu – to kształcenie i doskonalenie zawodowe.

To przekazywanie wiedzy, ale także, a może przede wszystkim kształtowanie umiejętności i postaw. Trudne zadanie... Dlatego edukator to rodzaj oświatowego szlachectwa!

Osoby przekonane już co do słuszności wyodrębnienia nowej funkcji w oświacie, mogą jednak protestować (i często protestują) przeciw nazwie „edukator”.

Nauczyciel nauczycieli nie brzmi zgrzecznie. Wykładowca? Nie. Szkoleniowiec?... Trener?... Może jednak – „edukator”? Edukator – bo edukacja... Potrafi wspierać uczenie się dorosłych, w tym – NAUCZYCIELI (a to bardzo szczególny uczyć się!)

Po co „edukator TIK – technologii informacyjnej i komunikacyjnej”?

Każdy nauczyciel – sam będąc „cyfrowym imigrantem” (z racji daty urodzenia wyprzedzając epokę cyfrową) – pracuje obecnie z „cyfrowymi tubylcami”¹.

Nie trzeba być specjalnie wnikliwym obserwatorem rzeczywistości, czy genialnym przepowiadaczem przyszłości, żeby nie wiedzieć, że już dziś nie ma życia bez TIK – cóż mówić za lat x, kiedy nasi podopieczni staną się dorośli!

Którzy nauczyciele MUSZĄ uczyć się TIK permanentnie?

Oczywiście nauczyciele informatyki – bo ich dziedzina wiedzy rozwija się niezwykle szybko. Muszą i uczyć się.

Wszyscy nauczyciele – bo w każdym przedmiocie trzeba kształtować „umiejętność posługiwania się no-

¹ więcej na ten temat można przeczytać w artykule i obejrzeć w prezentacji na ciekawym portalu edunews pod adresem: http://www.edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=622&Itemid=38

woczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;” (co zaleca nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego MEN). *Nihil novi sub sole.*²

Już kilka lat temu opracowane zostały „Standardy przygotowania nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej i informatyki”, dostępne np. pod adresem: http://homepage.mac.com/zbl/teksty/STANDARDY_PZYGOTOWANIA.html

Od opublikowania ich ostatniej wersji w rozporządzeniu MEN w 2004 roku sytuacja nie uległa zmianie i niestety, rzeczywiste przygotowanie nauczycieli w zakresie TI ciągle pozostawia wiele do życzenia, bo dalece odbiega od przygotowania pożądanego.

A przecież potrzeba uczenia się TIK przez nauczycieli powinna być nie tylko powszechna, masowa chciałoby się napisać. Wobec gwałtownego rozwoju informatyki i jej zastosowań jest to potrzeba ciągła, wymagająca stałego śledzenia zmian i uczenia się nowych zastosowań.

Co może pomóc nauczycielom świadomym swoich braków w zakresie TIK?

Doskonalenie zawodowe.

Kto może pomóc? Edukator TIK.

W polskiej oświacie potrzebny jest edukator TIK, który wspiera doskonalenie nauczycieli w zakresie TIK – nauczycieli różnych przedmiotów, nauczycieli o bardzo różnym poziomie znajomości TIK.

Oczywiście zawód nauczyciela zawsze wymagał samokształcenia i dość popularne jest ciągle przekonanie, że TIKu, jak wielu innych umiejętności nauczyciel może się uczyć we własnym zakresie. Tak w zasadzie jest – większość z osób stosujących TIK na swoich lekcjach to samoucy. Może już pora na systemowe rozwiązanie problemu?

Podsumowując – edukator to nie jest mnożony ponad potrzeby byt; to bardzo potrzebna funkcja/rola w SPOŁECZEŃSTWIE WIEDZY, w środowisku najbardziej zainteresowanym i odpowiedzialnym za edukację, czyli wśród nauczycieli.

Edukator a szkolny koordynator TI

W natłoku zmian zdarza się, że nie wszystkie nowe pomysły/idee są ze sobą dostatecznie skorelowane.

² Nic nowego pod słońcem.

Może zdarzyć się, że uważny czytelnik „Standardów przygotowania...” zapyta: a czym różni się edukator TIK od szkolnego koordynatora TI?...

W ww. materiale czytamy:

Szkolny lider technologii informacyjnej (szkolny koordynator TI) to nauczyciel prowadzący wydzielone zajęcia informatyczne w szkole, który staje się jednocześnie doradcą dla innych nauczycieli w zakresie stosowania TI. Współtworzy lekcje z różnych dziedzin z wykorzystaniem TI, wprowadzając w ten sposób innych nauczycieli do stosowania TI. Jest ponadto koordynatorem działań w szkole związanych z wyposażeniem szkoły w środki i narzędzia TI oraz utrzymywaniem ich na odpowiednim poziomie sprawności i nowoczesności. **Ponadto, prowadzi wewnętrzne szkolne doskonalenie nauczycieli w zakresie TI.**

Tak, więc prowadzenie szkoleń z zakresu TI jest w pewnym sensie dodatkowym zajęciem szkolnego koordynatora TI i to w ramach WDN (czyli w sytuacji, gdy zna swoich kolegów nauczycieli i szkołę, w której wspólnie pracują). Edukator TIK musi posiadać szersze kompetencje, co wynika z ich opisu zawartego poniżej (Kto to jest edukator TIK?)

Trochę historii...

Właśnie mija 10 lat od prób wprowadzenia edukatora do polskiego systemu oświaty. To wtedy powstały w CODN dwa opracowania zespołów specjalistów, wykonane na zlecenie Departamentu Doskonalenia Nauczycieli MEN:

- Raport grupy projektowej ds. opracowania standardów szkoleń edukatorskich
- Jak zostać edukatorem akredytowanym? Informator.³

To wtedy wynegocjowane zostały kluczowe definicje.

Edukator

to osoba wspomagająca uczenie się nauczycieli w ramach doskonalenia zawodowego w określonej specjalizacji edukatorskiej.⁴

³ „**Jak zostać edukatorem akredytowanym?**” Informator opracowany na zlecenie DDN MEN przez zespół pracowników CODN (G. Boroń, B. Kalinowska, E. Kędracka, T. Sobiepan) na podstawie materiału wypracowanego w maju 1999 r. przez grupę projektową ds. standardu edukatora i standardu szkoleń edukatorskich (E. Brudnik, J. Jakubowski, P. Jurczyk, E. Kędracka, K. Koszewska, J. Królikowski, E. Tołwińska-Królikowska, B. Owczarska, B. Kalinowska).

⁴ nieco tautologicznie: *Jest to osoba stwarzająca optymalne sytuacje dydaktyczne dla innych osób, które mają za zadanie stwarzać optymalne sytuacje dydaktyczne.*

Aby zapewnić dostateczną jakość pracy tych osób w 1999 r. planowana była przez MEN akredytacja edukatorów:

Docelowo akredytacja edukatora ma oznaczać formalne upoważnienie osoby do wykonywania zadań określonych w rozporządzeniu MEN w sprawie rodzajów, zasad tworzenia, przekształcania i likwidowania oraz zasad działania placówek doskonalenia nauczycieli⁵

Akredytacja – z jednej strony – miała gwarantować, że osoba jest kompetentna i spełnia określone wymagania, z drugiej – być impulsem rozwoju zawodowego dla samego edukatora i bodźcem doskonalenia jakości jego pracy.

Edukator w świetle prawa oświatowego

Wymienione wyżej rozporządzenie jest jedynym, które zawiera zapisy prawne dotyczące edukatorów.

W paragrafie 8.1 pkt 2. czytamy:

Na stanowiskach konsultantów mogą być zatrudnieni nauczyciele, którzy ukończyli kursy kwalifikacyjne przygotowujące do pracy edukatorskiej [...]

Paragraf 17.1

Placówki doskonalenia mogą, za zgodą ministra, prowadzić dla nauczycieli kursy kwalifikacyjne przygotowujące do pracy edukatorskiej [...]

W Dzienniku Ustaw Nr 85, poz. 956 opublikowany został przez MEN „Ramowy program kursu kwalifikacyjnego przygotowującego do pracy edukatorskiej”, zawierający także zasady organizacji takich kursów.

Ukończenie takiego kursu (zatwierdzonego przez MEN) pozwala używać tytułu edukatora, ale to raczej honorowy tytuł. Nie ma formalnego wymogu, kto może prowadzić zajęcia w ramach doskonalenia zawodowego nauczycieli. W obecnej sytuacji to raczej wewnętrzna potrzeba nauczyciela, refleksyjnego praktyka przekonanego o słuszności tego, od czego zaczął się ten artykuł, każe mu rozwijać swój warsztat edukatorski.

Kto to jest „edukator”?

Wg ww. informatora kandydat na edukatora powinien spełniać określone warunki formalne

⁵ Projektowane wtedy rozporządzenie ukazało się 23 kwietnia 2003 r. i obowiązywało do 24 sierpnia 2009 roku.

i udowodnić posiadanie odpowiednich kompetencji (składających się na tzw. **standard edukatora**).

Warunki formalne to:

- co najmniej wyższe wykształcenie magisterskie i kwalifikacje pedagogiczne
- udokumentowane doświadczenie w pracy pedagogicznej na stanowisku nauczyciela – minimum 5 lat
- udokumentowane uczestnictwo w formach doskonalenia zawodowego z ostatnich 5 lat (łącznie nie mniej niż 200 godzin, w tym jedna forma co najmniej 40 godzin)
- ukończony akredytowany kurs edukatorski⁶
- udokumentowane doświadczenie w pracy dydaktycznej z grupą dorosłych (minimum 150 godzin w ciągu ostatnich 5 lat)

Kompetencje edukatora to kompetencje:

- osobiste
- społeczne
- z zakresu metodyki nauczania dorosłych
- z zakresu specjalizacji edukatorskiej (w naszym przypadku TIK)
- w zakresie zarządzania projektami edukacyjnymi
- instytucjonalne

Oto bliższy ich opis.

Kompetencje osobiste

Edukator potrafi kierować własnym rozwojem

- dba o własny rozwój zawodowy, wzbogaca swój warsztat pracy i jest świadomy własnego stylu uczenia się
- posiada wiedzę w zakresie psychologii ogólnej i psychologii uczenia się oraz ją wykorzystuje
- elastycznie reaguje na zmiany
- potrafi określić swoje mocne i słabe strony w roli edukatora, rozwijać własne kompetencje i uzupełniać braki, potrafi również określić granice swoich kompetencji

Kompetencje społeczne

Edukator potrafi skutecznie komunikować się w różnych sytuacjach oraz uwzględniać w swojej pracy dynamikę procesu grupowego

- skutecznie porozumiewa się w różnych sytuacjach społecznych
- potrafi określić modele dynamiki grupowej i dysponuje odpowiednim repertuarem działań niezbędnych do prowadzenia grupy edukacyjnej

⁶ w okresie przejściowym: ukończony kurs uznany przez MEN za edukatorski (według opublikowanej listy kursów dotychczasowych); w sytuacjach wyjątkowych możliwe jest odstąpienie od tego warunku.

- potrafi nazwać, przeanalizować i ocenić własne wzorce zachowań w pracy z grupą, potrafi zmieniać lub modyfikować swoje zachowanie w zależności od sytuacji

Kompetencje z zakresu metodyki nauczania dorosłych

Edukator potrafi zaplanować i zrealizować szkolenie oraz dokonać jego ewaluacji

- potrafi zdiagnozować potrzeby edukacyjne uczestników
- potrafi określać i prezentować cele prowadzonych przez siebie zajęć szkoleniowych
- potrafi dobrać treści szkolenia adekwatnie do jego celów
- potrafi nadać szkoleniu strukturę zapewniającą osiągnięcie założonych celów
- potrafi stosować różnorodne metody nauczania i uczenia się, adekwatnie do potrzeb uczestników i celów szkolenia
- potrafi opracować, dokonać wyboru lub adaptacji materiałów szkoleniowych
- potrafi zastosować odpowiednie środki dydaktyczne
- potrafi przeprowadzić ewaluację zajęć stosując różnorodne formy oraz wykorzystywać jej wyniki

Kompetencje z zakresu specjalizacji edukatorskiej

Edukator dysponuje aktualną wiedzą i doświadczeniem w obszarze swojej specjalizacji edukatorskiej

- wzbogaca i aktualizuje swoją wiedzę specjalistyczną
- potrafi wykorzystać wiedzę specjalistyczną dla celów dydaktycznych
- trafnie dobiera treści merytoryczne, zwracając szczególną uwagę na ich przydatność dla określonej grupy odbiorców
- formułuje realne i przydatne cele uczenia się w zakresie wiedzy specjalistycznej
- operuje odpowiednią terminologią fachową oraz stosuje ją w sposób zrozumiały dla uczestników
- zapewnia uczestnikom informację zwrotną o ich postępach w uczeniu się

Kompetencje w zakresie zarządzania projektami edukacyjnymi

Edukator potrafi planować, realizować i ewaluować projekty edukacyjne

- potrafi zaplanować nowe przedsięwzięcie w zakresie doskonalenia nauczycieli
- potrafi zarządzać projektem edukacyjnym

- potrafi określić ramy finansowe i prawne dla danego projektu
- potrafi zorganizować ewaluację projektu edukacyjnego

Kompetencje instytucjonalne

Edukator potrafi określić swoją działalność w kontekście społecznym i instytucjonalnym

- zna zadania reformy oświaty w Polsce
- potrafi określić wynikające z reformy zadania dla systemu doskonalenia nauczycieli, w tym również swoją własną w nich rolę
- zna prawo oświatowe w potrzebnym zakresie
- posiada aktualną wiedzę na temat struktury systemu oświaty na poziomie państwa i regionu, w tym również na temat własnej instytucji i jej roli w tym systemie

Kto to jest „edukator TIK”?

W założeniu specjalistów opracowujących przed 10 laty koncepcję funkcji edukatora, nie można być edukatorem bez wskazanej specjalizacji, dlatego program ramowy obejmuje też moduł specjalizacyjny.

Proponowany moduł specjalizacyjny na kursie edukatorskim przygotowywanym obecnie znacząco się różni od tego, o realizowano na kursie edukatorskim w OEIiZK w 2004 r. Obecnie zajęcia w tym module związane są z dostępem do sieci Internet i jego wykorzystaniem w procesie edukacji (zwłaszcza w kontekście wykorzystania urządzeń mobilnych – zarówno przez nauczyciela, jak i przez ucznia) oraz platformami edukacyjnymi i komunikacyjnymi w pracy nauczyciela.

Droga edukatora do akredytacji

Aby zapewnić jakość pracy osób pełniących szczególnie funkcję edukatorów, planowano wdrożyć system ich akredytacji.

Droga do akredytacji tak miała wyglądać w zarysie.

Kandydat na edukatora akredytowanego dokonuje **samooceny**, która rozpoczyna jego drogę do akredytacji. W jej wyniku kompletuje następującą dokumentację:

- dokumenty potwierdzające spełnienie warunków formalnych
- lista przeprowadzonych zajęć szkoleniowych (kiedy, co, dla kogo, w jaki sposób...)
- opis wybranego szkolenia (3 autorskie scenariusze zajęć, własne materiały dydaktyczne,

materiały opracowane po szkoleniu, ewaluacja, autorefleksja...)

- plan rozwoju, który na bazie autodiagnozy edukatora przedstawia planowane przez niego działania w zakresie rozwoju zawodowego
- recenzja przykładowej oferty szkoleniowej (wskazanej przez instytucję akredytującą)

Do powyższej dokumentacji mogą być dołączone:

- nagranie wideo wybranego szkolenia
- spis publikacji
- opinie, referencje, rekomendacje, inne

Kandydat na edukatora akredytowanego powinien tak sformułować przedkładaną dokumentację, by zostały w niej dowiedzione wszystkie wymagania akredytacyjne sformułowane w standardzie.

Stosowna komisja na podstawie zebranych dowodów na spełnienie wymagań stawianych w „standardzie edukatora” przyznaje konkretnej osobie akredytację na określony czas.

Tak planowano 10 lat temu...

Na zakończenie

Nie ma (systemu) akredytacji edukatorów.

Nie ma departamentu doskonalenia nauczycieli w MEN.

Nie ma kursów edukatorskich...

W roku 2009 OEIiZK podjęło próbę ich przywrócenia, aby podnieść jakość kursów dla nauczycieli z zakresu TIK przez poszerzenie grupy osób profesjonalnie przygotowanych do prowadzenia takich szkoleń.

Niestety...

Warto przeczytać

red. Marzenna Owczarz *Poradnik edukatora*
Wydawnictwa CODN Warszawa 2005

*Autorka jest nauczycielem konsultantem w OEIiZK.
Z wykształcenia technik i inżynier;
nauczyciel przedmiotów zawodowych
w latach 1981-1991; nauczyciel konsultant
(od 1991 do chwili obecnej); edukator (kadry
kierowniczej oświaty i kształcenia zawodowego);
autorka publikacji i materiałów dydaktycznych dla
nauczycieli nt. jakości w edukacji i ewaluacji.*
